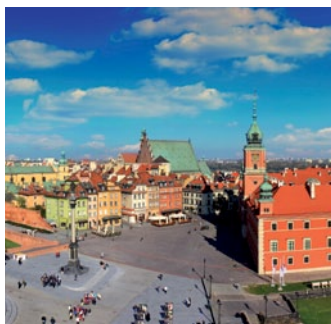

POLSKA SKARBY UNESCO

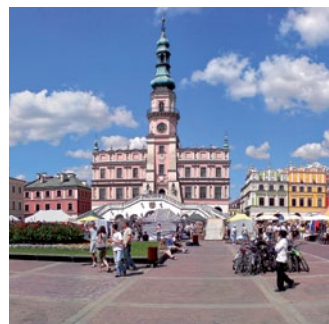

SKARBY NATURY, KULTURY I SZTUKI

Polska

SKARBY UNESCO

Kopalnia soli w Wieliczce – kaplica św. Kingi

Polska

SKARBY UNESCO

WSTĘP	4
KRYTERIA WPISU NA LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA	6
POLSKIE SKARBY UNESCO	11
STARE MIASTO W KRAKOWIE	13
KRÓLEWSKIE KOPALNIE SOLI W WIELICZCE I BOCHNI	23
NIEMIECKI NAZISTOWSKI OBÓZ KONCENTRACYJNY I ZAGŁADY AUSCHWITZ-BIRKENAU	31
PUSZCZA BIAŁOWIESKA (BIAŁOWIEŻSKAJA PUSZCZA) – OBIEKT TRANSGRANICZNY POLSKO-BIAŁORUSKI	39
STARE MIASTO W WARSZAWIE	47
STARE MIASTO W ZAMOŚCIU	57
ŚREDNIOWIECZNY ZESPÓŁ MIEJSKI TORUNIA	65
ZAMEK KRZYŻACKI W MALBORKU	75
MANIERYSTYCZNY ZESPÓŁ ARCHITEKTONICZNY I KRAJOBRAZOWY ORAZ PARK PIELGRZYMKOWY W KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ	85
KOŚCIOŁY POKOJU W JAWORZE I ŚWIDNICY	93
DREWNIANE KOŚCIOŁY POŁUDNIOWEJ MAŁOPOLSKI	101
PARK MUŻAKOWSKI (MUSKAUER PARK) – OBIEKT TRANSGRANICZNY POLSKO-NIEMIECKI	111
HALA STULECIA WE WROCŁAWIU	117
DREWNIANE CERKWIE W POLSKIM I UKRAIŃSKIM REGIONIE KARPAT – OBIEKT TRANSGRANICZNY POLSKO-UKRAIŃSKI	123

WSTĘP

IDEA OPRACOWANIA LISTY NAJCENNIJSZYCH NA ŚWIECIE
OBIEKTÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH NARODZIŁA
SIĘ NA POCZĄTKU LAT SIEDEMDZIESIĄTYCH XX W. PODSTAWĘ
DZIAŁAŃ W TYM ZAKRESIE STANOWI KONWENCJA UNESCO
DOTYCZĄCA ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURALNEGO

I NATURALNEGO, KTÓREJ TEKST ZOSTAŁ PRZYJĘTY NA XVII SESJI KONFERENCJI GENERALNEJ UNESCO W 1972 R. W PARYŻU. PIĘĆ LAT PÓŹNIEJ ODBYŁA SIĘ PIERWSZA SESJA KOMITETU ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA, KTÓRY ROZPOCZĄŁ TWORZENIE LISTY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURALNEGO I PRZYRODNICZEGO. W 1978 R. W WASZYNGTONIE DOKONANO WPISU PIERWSZYCH DWUNASTU OBIEKTÓW, WŚRÓD KTÓRYCH ZNALAZŁY SIĘ AŻ DWA MIEJSCA Z NASZEGO KRAJU – ZESPÓŁ STAROMIEJSKI KRAKOWA I KOPALNIA SOLI W WIELICZCE.

KRYTERIA WPISU NA LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA

Miejsca wpisane na listę muszą spełniać przynajmniej jedno z kilku ściśle określonych kryteriów. Obiekty zaliczane do dziedzictwa kulturowego powinny:

- I. stanowić wybitne dzieło twórczego geniuszu człowieka; lub
- II. ukazywać znaczącą wymianę wartości, zachodzącą w danym okresie lub na danym obszarze kulturowym świata w dziedzinie rozwoju architektury lub techniki, sztuk monumentalnych, urbanistyki lub projektowania krajobrazu; lub
- III. nieść unikalne lub co najmniej wyjątkowe świadectwo tradycji kulturowej lub cywilizacji wciąż żywej bądź już nieistniejącej; lub
- IV. być wybitnym przykładem typu budowli, zespołu architektonicznego, zespołu obiektów techniki lub krajobrazu, który ilustruje znaczący(e) etap(y) w historii ludzkości; lub

Rynek Wielki w Zamościu

Plac Zamkowy i Stare Miasto w Warszawie

- V. być wybitnym przykładem tradycyjnego osadnictwa, tradycyjnego sposobu użytkowania lądu lub morza, reprezentatywnego dla danej kultury (kultur); lub obrazującym interakcję człowieka ze środowiskiem, szczególnie jeżeli [dane dobro] stało się podatne na zagrożenia wskutek nieodwracalnych zmian; lub
- VI. być powiązane w sposób bezpośredni lub materialny z wydarzeniami lub żywymi tradycjami, ideami, wierzeniami, dziełami artystycznymi lub literackimi o wyjątkowym uniwersalnym znaczeniu (to ostatnie stosuje się na ogół łącznie z innymi kryteriami).

Na Liście Światowego Dziedzictwa umieszczane są także całe miasta: zarówno niezamieszkane (na przykład meksykańskie Palenque i Teotihuacán), jak i zażytkowe (na przykład Trogir w Chorwacji oraz Lubeka w Niemczech), a nawet XX-wieczne (takie jak izraelski Tel Awiw).

Zasadniczo na Liście mogą się znaleźć wyłącznie obiekty autentyczne, choć w wyjątkowych przypadkach dopuszcza się rekonstrukcje (przykładem może być warszawska Starówka).

Osobne kryteria odnoszą się do obiektów przyrodniczych, wśród których mogą znaleźć się pomniki przyrody, formacje geologiczne, siedliska zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz szczególnie cenne dla nauki lub wyróżniające się urodą krajobrazu obszary naturalne. Powinny one:

- VII. obejmować najbardziej niezwykle zjawiska przyrodnicze lub obszary o wyjątkowym naturalnym pięknie i znaczeniu estetycznym; lub
- VIII. stanowić wyjątkowe przykłady reprezentatywne dla głównych etapów historii Ziemi, włączając świadectwa rozwijającego się na niej życia; trwających procesów geologicznych istotnych w tworzeniu rzeźby terenu, bądź form geomorfologicznych lub fizjograficznych o dużym znaczeniu; lub
- IX. stanowić wyjątkowe przykłady reprezentatywne dla trwających procesów ekologicznych i biologicznych

istotnych w ewolucji i rozwoju ekosystemów oraz zespołów zwierzęcych i roślinnych lądowych, słodkowodnych, nadbrzeżnych i morskich; lub

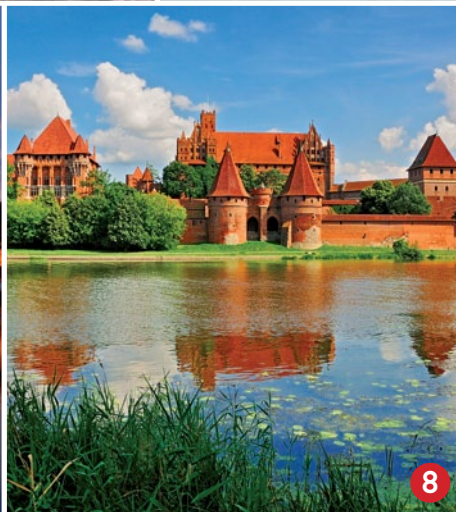
- X. obejmować siedliska naturalne najbardziej reprezentatywne i najważniejsze dla ochrony in situ różnorodności biologicznej, włączając te, w których występują zagrożone gatunki o wyjątkowej uniwersalnej wartości z punktu widzenia nauki lub ochrony przyrody.

Obecnie (sierpień 2013 roku) na Liście Światowego Dziedzictwa znajduje się 981 miejsc w 160 krajach: 759 obiektów kulturalnych, 193 przyrodnicze i 29 o charakterze mieszanym. Polska może pochwalić się czternastoma obiektami figurującymi w wykazie. W niniejszej książce zostały opisane w porządku chronologicznym, od pierwszych wpisanych na Listę.

Żubry w Puszczy Białowieskiej

- 1 STARE MIASTO W KRAKOWIE
- 2 KOPALNIE SOLI W WIELICZCE I BOCHNI
- 3 AUSCHWITZ-BIRKENAU
- 4 PUSZCZA BIAŁOWIESKA
- 5 STARE MIASTO W WARSZAWIE
- 6 STARE MIASTO W ZAMOŚCIU
- 7 ŚREDNIOWIECZNY ZESPÓŁ MIEJSKI TORUNIA
- 8 ZAMEK KRZYŻACKI W MALBORKU
- 9 ZESPÓŁ W KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ
- 10 KOŚCIOŁY POKOJU W JAWORZE I ŚWIDNICY
- 11 DREWNIANE KOŚCIOŁY POŁUDNIOWEJ MAŁOPOLSKI
- 12 PARK MUŻAKOWSKI
- 13 HALA STULECIA WE WROCŁAWIU
- 14 DREWNIANE CERKWIE W KARPATACH

POLSKIE SKARBY UNESCO

Posągi apostołów na ogrodzeniu kościoła św. św. Piotra i Pawła przy ul. Grodzkiej